

Geliş Tarihi / Received Date
08.11.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date
28.12.2022

Türkiye'de Çokkültürlü Eğitim Alanında Yapılan Araştırmalardaki Eğilimin Belirlenmesi: Bir İçerik Analizi Çalışması

*Determining the Research Trend in the Field of Multicultural Education in Turkey:
A Content Analysis Study*

Sevda YILMAZ¹

Öz

Bu araştırma, Türkiye'de çokkültürlü eğitim üzerine yapılmış araştırmaların incelenmesine yönelik olarak hazırlanmış bir içerik analizi çalışmasıdır. Ülkemizde çokkültürlü eğitim alanında yapılan araştırmalar son yıllarda önem kazanarak devam etmektedir. Literatürde çokkültürlü eğitim ile ilgili lisansüstü tez ve makale boyutunda birçok çalışma yer bulmaktadır. Bu alandaki araştırmalarda öne çıkan eğilimlerin belirlenmesi alanyazın açısından önemli görülmektedir. Bu araştırmanın amacı Türkiye'de çokkültürlü eğitim alanında yapılan araştırmaların analizi yoluyla araştırmalardaki genel eğilimlerin belirlenmesidir. Araştırma kapsamında çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılmış olan lisansüstü tez çalışmaları ve makaleler incelenmiştir. Çokkültürlü eğitim alanında yapılan araştırmalar araştırmacı tarafından belirli ölçütler temel alınarak taranmış ve dosyalanmıştır. Dosyalanan çalışmalar araştırmacı tarafından okunarak kayıt altına alınmıştır. Araştırmada toplam 107 çalışma analiz edilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen kontrol formu ile çalışmaların genel özellikleri; yayın türü, yayın yılı, araştırma yöntemi, araştırma deseni, veri toplama araçları, örneklem türü, örneklem büyüklüğü ve veri analiz yöntemi ölçütleri dahilinde analiz edilmiştir. Veri analizi sürecinde betimsel içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çokkültürlü eğitim alanında yapılan araştırmaların 2015 yılından itibaren artış gösterdiği görülmüştür. Türkiye'de çokkültürlü eğitim alanında yapılan araştırmalar, büyük oranda araştırma makalelerine dayanmaktadır. Lisansüstü düzeyde ve özellikle doktora düzeyinde yapılmış çalışmaların ise sayıca daha sınırlı olduğu görülmektedir. Çokkültürlü eğitim konusunda yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine bakıldığında, çalışmaların yaklaşık yarısında nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Çokkültürlü eğitim araştırmalarında örneklem grubu olarak en fazla öğretmenler ve öğretmen adaylarının tercih edildiği ve en fazla tutum, görüş ve algı konularına odaklanıldığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, çokkültürlü eğitim, çokkültürlü eğitim araştırmaları, içerik analizi, kapsayıcı eğitim

¹ Sorumlu yazar: Dr.Öğr.Üyesi, Bayburt Üniversitesi, Bayburt Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Bayburt/TÜRKİYE, E-mail: sevdailyilmaz@bayburt.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4489-2501



Abstract

This content analysis study was prepared to examine the research on multicultural education in Turkey. In recent years, multicultural education research has been gaining importance in Turkey. In the literature, there are several studies in the format of postgraduate theses and articles related to multicultural education. Setting the prominent trends in research in this field is considered significant in the body of literature. This study aimed to set the general trends in research by analyzing the research on multicultural education in Turkey. Within the scope of the research, the postgraduate thesis studies and articles related to multicultural education were examined. Research in the field of multicultural education was scanned and filed based on specific criteria. The field studies were read and recorded. In total, 107 studies were analyzed in this study. A control form was developed, and the general characteristics of studies were analyzed within the scope of the publication type, research method, research design, data collection tools, sample type, and data analysis method criteria. Descriptive content analysis was used in the process of the data analysis. As a result of this study, it was seen that research in the multicultural education field has increased since 2015. The research conducted in the multicultural education field in Turkey has mainly been based on research articles. It was observed that the studies conducted at the graduate level, and especially at the doctoral level, were more limited in number. When considering the research methods of the studies conducted on multicultural education, quantitative research methods were used in about half of the studies. It was concluded that teachers and prospective teachers were the most preferred sample groups. They were mainly focused on the fields of attitude, opinion and perception.

Keywords: Education, multicultural education, multicultural education studies, content analysis, inclusive education

Giriş

Günümüzde bir toplumsal yapı içinde farklı etnik yapıya sahip, farklı dilleri konuşan, çeşitli dinlere mensup, farklı geçmişe ya da sosyal ve ekonomik yaşamlara sahip; kısacası farklı kültürel özellikleri bulunan birçok insan aynı coğrafyada birlikte yaşamaktadır. Bu birlikteliğin birçok kaynağı bulunmaktadır. Canatan (2009) toplumsal yapı içindeki kültürel çeşitliliğin kaynaklarını; azınlık olarak değerlendirilebilecek gruplar, uluslararası göçler ve iç göçler olarak sıralamaktadır. Ceylan (2020) ise her toplum ve yaşam dünyasının, doğaları gereği çoğul olduğunu belirterek kültürel çeşitliliğin kaynağı ve temellerinin insanın farklılığından, yarattığı ve etkilendiği kültürden kaynaklandığını ifade etmektedir. Toplumsal yapı içindeki kültürel çeşitliliğin kaynakları değişmekle birlikte farklı kültür özelliklerine sahip insanların hayatlarını bir arada sürdürme ihtiyacı kaçınılmazdır. Bu ihtiyaç, günümüzde çokkültürlülük kavramını gündeme getirmiştir. Çokkültürlülük bir toplum içerisinde birden fazla etnik, dilsel, ırksal, dini/mezhepsel, politik, cinsel ve benzeri farklı kültürlerin varlığını ifade etmekle (Yazıcı, 2015: 21-22) birlikte temelde herhangi bir toplumsal yapıda insanı farklı olarak niteleyen her bir unsurun tanınması, hoş görülmesi ya da ötekileştirilmeden kabul görmesi anlayışına (Aslan & Aybek, 2019: 9) dayanmaktadır.

Din, etnik yapı, sosyo ekonomik seviye, cinsiyet gibi yönlerden farklılıkları bulunan bireylerin, toplum içinde eşit yaşam haklarına sahip olabilmeleri ve azınlık çoğunluk anlayışından doğan baskın kültürlerin oluşturduğu eşitsizlik sebebiyle bireylerin özgürlük alanlarının daraltılmaması noktasında çokkültürlülük anlayışı önem arz etmektedir (Karaçam & Koc, 2012: 90). Çokkültürlü toplumsal

yapılarda karşılıklı saygı ve hoşgörü ile birlikte yaşama kültürünün oluşturulabilmesi ve toplumsal yapının devamının sağlanması için ülkeler çeşitli politikalar uygulama yoluna gitmektedir. Bu politikaların bir boyutunu eğitim süreçlerinde görmek mümkündür. Bu noktada çokkültürlü toplumlarda farklı etnik kökene sahip insanların hem eğitim ihtiyacının karşılanması hem de sağlıklı bir şekilde yaşama kültürü oluşturulabilmesi için eğitim süreçlerine yeni yaklaşımlar getirildiği görülmektedir. Bu yaklaşımlardan biri de çokkültürlü eğitim anlayışıdır. Bulut (2020), toplumu oluşturan bireylerin toplumsal kazanımlarının çoğunu ailelerinden ve eğitim öğretim ortamlarından edindiklerini belirterek bu durumun çokkültürlü bir toplumun oluşturulmasında eğitim öğretim ortamlarının rolünü ortaya çıkardığını ifade etmektedir (s.185). Eğitim sisteminin paydaşları olan okul, öğretmen, ders materyali ve hatta ailenin, çocuğun çok kültürlü yetişmesinde kendi rollerini gereğince oynayabilmeleri için ülke politikalarının çok kültürlü bir biçimde düzenlenmesi ve çok kültürlü eğitime olanak tanınması gerekir. Bir başka ifadeyle çocuğun yaşamında aileden sonra en büyük etkiye sahip olan okul, öğretmen ve eğitim öğretim materyali, kısacası bir bütün olarak eğitim öğretim faaliyetleri öğrenciye farklı kültürlerle bir arada yaşamının koşullarını ve sorumluluklarını edindirecek şekilde yapılandırılmalıdır (Bulut, 2020: 186).

Çokkültürlü eğitim; öğrencileri, kültürel açıdan farklı bir dünyada ortak hedeflere ulaşmak amacıyla beraber bir yaşamı idame ettirmeye, öğrenme sürecine iştirake ve işbirlikli çalışmaya hazırlayan disiplinler arası, müfredatlar arası eğitim anlamına gelir (Sultana, 1994: 4) ve çokkültürlü politikaların eğitim alanına yansımaları ifade eder (Yazıcı, 2015: 57). Castagno (2009) çokkültürlü eğitimi; “tüm öğrenciler için yüksek akademik beklentiler gerektiren eşitlik, kültür ve güce odaklanan bir eğitim” olarak tanımlarken okul programlarına çoklu bakış açıları, farklı kültürler, insanlar ve dünya görüşlerini aşılacak gerekliliğini vurgulamaktadır. Ayrıca araştırmacı çokkültürlü eğitimi; öğrencileri güç, ayrıcalık, baskı ve sosyal adalet yolunda nasıl çalışabileceklerine dair fikirlerle ilgili bir anlayışla donatma esasına dayandırmaktadır (p.48). Çok kültürlü eğitim, yeterli hizmet alamayan ve çeşitli haklardan mahrum olan öğrenciler için sosyal adaleti sağlamaya çalışan siyasi bir hareket ve süreç (Gorski, 2009: 310) olarak da tanımlanmaktadır. Aslan ve Aybek (2019) çokkültürlü eğitimin etnik kimlik ve inanç farklılıklarını kapsamakla birlikte sosyo ekonomik düzey farklılığı, cinsiyet, engellilik durumu gibi farklılıkları da kapsayan bir eğitim süreci olduğunu vurgulamaktadırlar (s.13). Yapılan tanımlarda bazı ortak noktaların olduğu gözle çarpılmaktadır. Çokkültürlü eğitimin özellikle kültürel çeşitliliğe verilen değer, eşitlik, farklı kültürel yapılara karşı saygı ve anlayışa ve bu bakış açısına sahip bireyler yetiştirmeye vurgu yaptığı görülmektedir.

Okulun kültürün aktarıldığı ve sosyalleşmenin gerçekleştiği bir ortam olduğu dikkate alındığında, öğrencilerin çokkültürlü toplumsal bir yapıya hazırlanmaları ve kültür farklılıklarına yönelik olumlu tutum geliştirebilmelerinin en mühim basamaklarından birini okul ortamında tecrübe edecekleri anlaşılabacaktır (Yazıcı, 2015: 62). Bu açıdan bakıldığında eğitimde farklı kültürlere yönelik eğitim uygulamaları sağlanması, kültürel çeşitliliği yansıtıcı eğitim ortamlarının oluşturulması, eşitlik ve sosyal adaleti geliştirici eğitim programlarının yapılandırılması hem farklı etnik yapıya sahip grupların eşitlik temelinde eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasını hem de sosyal yapı içinde farklı grupların



hoşgörü, saygı ve birliktelik içinde yaşamlarını devam ettirmelerini destekleyecektir. Çokkültürlü eğitim aynı zamanda eğitim kurumları aracılığıyla, farklı kültürlere sahip insanlara yönelik önyargının, kalıp yargıların ve ırk ayrımcılığının olumsuz etkilerini ortadan kaldırabilir.

Çokkültürlülük olgusu ülkemiz açısından değerlendirildiğinde ise karşımıza derin bir kültürel çeşitlilik çıkmaktadır. Nitekim Türkiye yüzyıllar boyu birçok farklı kültüre yaşam alanı oluşturmuş ve farklı ve benzer zaman dilimleri içinde çeşitli etnik yapıların ve kültürlerin bir arada yaşadığı bir ülkedir. Toplumsal yapı; anadil olan Türkçenin yanında farklı birçok dili konuşan, farklı dini inanışlara sahip, farklı etnik kökenleri olan, sosyal ve ekonomik düzeyi birbirinden farklı bir yapı arz etmektedir. Ülkemizin aldığı dış göç, mülteciler, ülke içindeki göç hareketliliği ve birçok neden de bu çeşitliliği etkilemektedir. Bu sosyal yapının eğitim ihtiyaçları için çeşitli eğitim politikalarının geliştirilmesi kaçınılmazdır. Bu noktada ülkemizde özellikle son yıllarda çokkültürlü eğitime yönelik çeşitli uygulamalara gidildiği görülmektedir. Nitekim 2014 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne yayınlanan Yabancılara Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesiyle il millî eğitim müdürlükleri bünyesinde komisyonlar oluşturularak, Türkiye'de öncelikli olarak zorunlu eğitim çağında olmak üzere yabancılara ilişkin sürdürülen eğitim öğretim faaliyetinin düzenlenmesi, eğitime ulaşım ve nitelikli eğitim hizmetlerinin sunulması, acil durumlarda gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik düzenlemelerin yapılmasının hedeflenmesi (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2014) bu düzenlemelerden biridir. 2016 yılında ise ülkemizde meydana gelen göç dalgalarında eğitim ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesi amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı oluşturulmuştur.

Millî Eğitim Bakanlığının 2019-2023 Stratejik Planında da çokkültürlü eğitime yönelik ifadeler bulmak mümkündür. Planda "Kız öğrencilerin, engellilerin ve toplumun özel ilgi bekleyen diğer kesimlerinin eğitime katılımını yaygınlaştıracak politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek" bakanlığının görevleri arasında gösterilmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019: 12). Stratejik planda, yabancı öğrenciler ile ülkemizde geçici koruma altında bulunan yabancı çocuklarının eğitim ve öğretime erişim imkânlarının artırılmasının hedeflenmesi (MEB, 2019: 14) ve ülkemizde kültür, tarih, dil birliği bulunan ülke ve topluluklar; ayrıca diğer ülkelerle de iş birliğine yönelik faaliyetlerin sürdürülmesi hedeflenmesi (MEB, 2019: 16) çokkültürlü eğitim açısından önemli gelişmelerdir. Planda ayrıca ülkemizde geçici koruma altında bulunan 5-17 yaş aralığındaki yabancı öğrencilerin okullaştırılma oranının başlangıç değeri olan %60'dan 2023 yılına kadar %75'e çıkarılmasının hedeflendiği de görülmektedir (MEB, 2019: 86). Ülkemizde bu alandaki çalışmalar uluslararası kuruluşlar ile işbirliği boyutunda da görmek mümkündür. UNICEF tarafından 2017 yılında yayınlanmış olan Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar" başlıklı rapor Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliğine işaret ederek Türkiye'deki Suriyeli ve dezavantajlı çocuklar için eğitim sisteminin güçlendirilmesi, kalitesinin ve eğitime erişimin artırılması gereğini vurgulamaktadır.

Söz konusu çalışmalar doğrultusunda, ülkemizde çokkültürlü eğitime yönelik çalışmalar ile ilgili, uygulama boyutunda, yavaş yavaş somut olarak değerlendirilebilecek adımlar atıldığı ileri sürülebilir. Konu ile ilgili uygulamaya yönelik çalışmaların yanı sıra akademik düzeyde yapılan bilimsel

araştırmalar da alanın gelişimi açısından hayati derecede önemlidir. Zira çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan bilimsel araştırmalar bu alanda gerçekleştirilecek uygulamalara zemin oluşturma ve yön verme misyonu taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde son dönemde yapılan çalışmalar da (Cırık, 2008; Aydın, 2013; Polat & Kılıç, 2013; Acar Çiftçi & Aydın, 2014; Kılıçoğlu, 2015; Akhan & Yalçın, 2016; Arslan, 2016; Köşker & Özgen, 2018; Akarçay Ulutaş & Kırlioğlu, 2020) çokkültürlü eğitimin önemine ve gerekliliğine işaret etmekte ve sayıları artmaktadır. Akademik düzeyde yapılan araştırmalar ülkemizde çokkültürlü eğitime yönelik politika ve uygulamalara yön vermek açısından son derece önemlidir. Bu önemden hareketle alanda yapılan araştırmaların artırılarak devam etmesi; çokkültürlü eğitime yönelik çalışmaların gelişim göstererek devam ettirilebilmesi ve çokkültürlü eğitim ortamları ve uygulamalarının oluşturulması için büyük önem taşımaktadır.

Alanda yapılan araştırmaların değerlendirilmesi, çalışmaların kapsamı ve odaklarının belirlenmesi, araştırma eğilimlerinin bilinmesi; uygulamaya dönük tedbirlerin işe koşulması, eğitim politikalarının şekillenmesi ve alanda yapılacak çalışmalara yol göstermesi açısından önemli görülmektedir. Bu önemden hareketle bu araştırmada çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılmış çalışmaların genel bir görünümü oluşturularak çalışmaların kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi ve alanda yapılan araştırmaların son on yılda nasıl bir eğilim gösterdiği belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucu elde edilen sonuçların alanda yapılacak yeni çalışmalara; araştırmaların kapsamını zenginleştirilmesi çokkültürlü eğitimin farklı yönleriyle çalışılması ve yorumlanması adına veri sunması beklenmektedir. Bu çerçevede araştırma problemi “Türkiye’de çokkültürlü eğitim ile ilgili çalışmaların mevcut durumu nasıldır?” sorusuyla ifade edilmiştir. Araştırma problemi çerçevesinde yanıt aranan alt problemler aşağıdaki şekildedir:

Çokkültürlü eğitim araştırmalarının yayın türüne göre dağılımı nasıldır?

Çokkültürlü eğitim araştırmalarının yayın yılına göre dağılımı nasıldır?

Çokkültürlü eğitim araştırmalarının araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?

Çokkültürlü eğitim araştırmalarının araştırma desenine göre dağılımı nasıldır?

Çokkültürlü eğitim araştırmalarının veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?

Çokkültürlü eğitim araştırmalarının örneklem türüne göre dağılımı nasıldır?

Çokkültürlü eğitim araştırmalarının örneklem büyüklüğüne göre dağılımı nasıldır?

Çokkültürlü eğitim araştırmalarının veri analizine göre dağılımı nasıldır?

Çokkültürlü eğitim araştırmalarının odaklanılan temalara göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

Bu araştırma, Türkiye’de çokkültürlü eğitim alanında yapılmış araştırmaların sistematik olarak incelenmesine yönelik bir betimsel içerik analizi çalışması olarak planlanmıştır. “Betimsel içerik analizi;



belirli bir konu üzerinde yapılan çalışmaların ele alınıp eğilimlerinin ve araştırma sonuçlarının tanımlayıcı bir boyutta değerlendirilmesini içeren sistematik çalışmalardır. Başka bir ifadeyle, birbirinden bağımsız olarak yapılan nitel ve nicel çalışmalar incelenip düzenlenmekte ve alandaki genel eğilimler belirlenmektedir. Böylece, ilgili alanda çalışma yapan ve yapmak isteyen araştırmacılara genel eğilimin ne olduğu gösterilmektedir" (Çalık & Sözbilir, 2014: 34). Bu çalışmada betimsel içerik analizi yoluyla Türkiye'de son on yıllık süreçte, çokkültürlü eğitim alanında yapılmış araştırmaların genel eğilimleri belirlenme yoluna gidilmiştir.

Çalışmanın Kapsamı

Araştırmada çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmaların mevcut durumunun nasıl şekillendiğini ortaya koymak amacıyla araştırma soruları oluşturulmuştur. Araştırma soruları dahilinde öncelikle çalışma konusuna uygun anahtar kelimeler belirlenerek alan yazın taraması yapılmıştır. Ardından araştırmaya konu olan çalışmaların araştırmaya dâhil edilme ve hariç tutulma ölçütleri belirlenmiştir. Çokkültürlü eğitim ile ilgili makaleler taranırken ölçüt; Türkiye'de Türkçe yazılan ve ULAKBİM veri tabanında taranan dergilerde yayımlanmış olan makaleler olarak belirlenmiştir. Lisansüstü tez ve makaleler için son on yıl içinde yapılmış olması, çalışmaya konu olan örneklemin Türkiye sınırları içinde yer alması ve çalışmaların Türk araştırmacılar tarafından yürütülmüş olması şartları aranmıştır. Bu ölçütlere bağlı olarak araştırma dâhiline alınacak çalışmalar seçilmiştir. Araştırma konusu olan çalışmalar, 2011-2021 yılları aralığında Türkiye'de çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılmış olan yüksek lisans ve doktora tezleri ve hakemli, bilimsel dergilerde yayınlanmış makalelerden oluşmaktadır. Özellikle son on yılda yapılan çalışmaların seçilmesi yoluyla; çokkültürlü eğitim alanında yaşanan değişim ve gelişimin yansıtılması ve bu sürecin ve bulguların ayrıntılı bir şekilde raporlaştırılması ve alanda yapılan çalışmaları takip etmek isteyen araştırmacılara bilgi sağlanması hedeflenmiştir.

Çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan lisansüstü tezlere, Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinin web sayfasından (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>) ulaşılmıştır. Erişime açık olmayan lisansüstü tezler çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır. Ulaşılan tezler, yüksek lisans ve doktora düzeylerine bağlı olmak üzere sınıflandırılmıştır.

Verilerin Toplanması

Çokkültürlü eğitim ile ilgili çalışmalar araştırmacı tarafından yazar adı, yayın türü, yayın yılı, araştırma yöntemi, araştırma deseni, veri toplama araçları, örneklem türü, örneklem büyüklüğü, veri analiz yöntemi ve araştırma konuları ölçütleri esas alınarak dosyalanmıştır. Dosyalanan çalışmalar kayıt altına alınmıştır. Bu süreçte Tablo 1'de örneği verilen bir kontrol formu oluşturulmuştur.

Bu araştırmada tüm araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Tablo 1. Veri Toplama Sürecinde Kullanılan Kontrol Formu Örneği

Yazar Adı	Yayın Yılı	Yayın Türü	Yöntem	Desen	Veri Toplama Araçları	Örneklem Türü	Örneklem Büyüklüğü	Veri Analizi	Araştırma Konusu	İlişkilendirme
F.Koç Damgacı ve H.Aydın	2013	Makale	Nitel	Tarama	Ölçek	Akademisyen	520	Betimsel	Eğitim fakültelerinde görev yapan akademisyenlerin çokkültürlü eğitime ilişkin görüşleri	Görüş

Verilerin Analizi

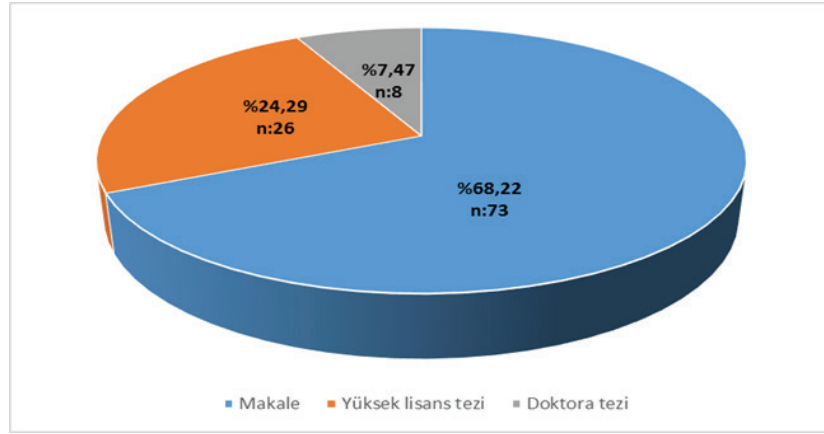
Bu araştırmada çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılmış iki farklı yayın türünün analizi yapılmıştır. Bu yayın türleri lisansüstü tezler ve makalelerdir. Araştırmada toplam 107 çalışma analiz edilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen kontrol formu ile çalışmaların genel özellikleri, belirlenen ölçütler dahilinde analiz edilmiştir. Veri analizi sürecinde betimsel içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen kontrol formu aracılığıyla araştırmaların incelemesinde belirlenen ölçütlere bağlı kalınarak kodlamalar gerçekleştirilmiş ve temalar oluşturulmuştur. İncelenen çalışmaların yeniden gözden geçirilmesiyle kodlama sürecine son şekli verilmiştir. Kodlama sürecine herhangi bir hata karışmasının önüne geçebilmek adına araştırmaya konu olan çalışmaların incelenmesi uzun bir zaman aralığına yayılmıştır. Kodlama güvenilirliği için veri analizi yapıldıktan yaklaşık bir ay sonra analiz tekrar edilmiş ve her iki analizde kodlamaların büyük oranda tutarlılık gösterdiği belirlenmiştir.

Bulgular

Türkiye’de çokkültürlü eğitim ile ilgili olarak yapılan ve 2011-2021 yılları arasında tamamlanmış araştırmalar; yayın türü, yayın yılı, araştırma yöntemi, araştırma deseni, veri toplama araçları, örneklem türü, örneklem büyüklüğü, veri analizi ve odaklanılan tema kriterlerine göre değerlendirilmiş ve elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuştur.

Çokkültürlü Eğitim İle İlgili Yapılan Araştırmaların Yayın Türüne Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt probleminde ifade edilen çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmaların yayın türüne göre dağılımına ilişkin bulgulara Görsel 1’de yer verilmektedir.



Görsel 1. Çokkültürlü Eğitim Araştırmalarının Yayın Türüne Göre Dağılımı

Görsel 1'de görüldüğü üzere; çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmalar en fazla oranda makalelerden (%68,22) en az oranda ise doktora tezlerinden (%7,47) oluşmaktadır. Konu ile ilgili yapılan çalışmaların yarısından fazlası makalelerdir. İncelemesi yapılan 107 çalışmanın 73'ü makale, 26'sı yüksek lisans tezi ve 8'i doktora tezinden oluşmaktadır.

Çokkültürlü Eğitim İle İlgili Yapılan Araştırmaların Yayın Yılına Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt probleminde ifade edilen çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmaların yayın yılına göre dağılımına ilişkin bulgulara Tablo 2'de yer verilmektedir.

Tablo 2. Çokkültürlü Eğitim Araştırmalarının Yayın Yılına Göre Dağılımı

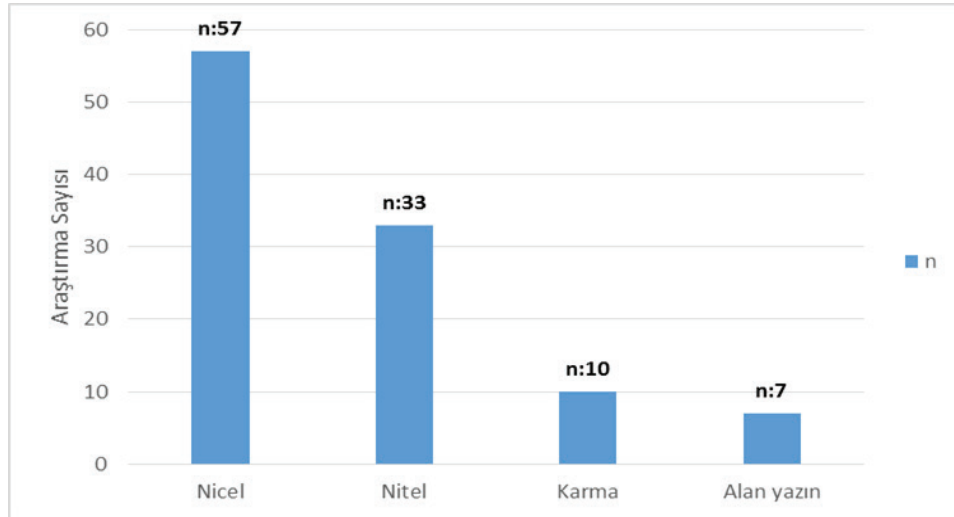
Yayın Yılı	n	%
2011	3	2,80
2012	4	3,73
2013	8	7,47
2014	8	7,47
2015	9	8,41
2016	12	11,21
2017	17	15,88
2018	15	14,01
2019	8	7,47
2020	15	14,01
2021	8	7,47
Toplam	107	100

Çokkültürlü eğitim alanında yapılan araştırmalar yayın yılına göre incelendiğinde, en fazla araştırmanın yapıldığı yılların 2017 (%15,88) ve 2018 (%14,01) yılları olduğu görülmektedir. Konu alanı ile en az

araştırma yapılan yıllar ise 2011 (%2,80) ve 2012 (%3,73) yıllarıdır. Çokkültürlü eğitim ile ilgili çalışmaların yarısından fazlasının son beş yıl içinde yapıldığı anlaşılmaktadır.

Çokkültürlü Eğitim İle İlgili Yapılan Araştırmaların Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt probleminde ifade edilen çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımına ilişkin bulgulara Görsel 2’de yer verilmektedir.



Görsel 2. Çokkültürlü Eğitim Araştırmalarının Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Görsel 2’de görüldüğü üzere; çokkültürlü eğitim araştırmalarının yöntemlerine göre dağılımları nicel yöntem (n=57) ağırlıklıdır. Nicel yöntem, araştırmaların yarısından biraz fazlasını oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalarda en az tercih edilen araştırma şekli ise alan yazın (n=7) araştırmalarıdır. Nitel araştırmaların sayısı 33 ve karma yöntem araştırmalarının sayısı ise 10’dur. Araştırmaların yüzdelik oranları ise nicel yöntem kullanılan araştırmalar için %53,27; nitel araştırmalar için %30,84; karma yöntem araştırmaları için %9,34; alan yazın çalışmaları için ise %6,54’tür. Yapılan araştırmalarda ağırlıklı olarak nicel yöntemin tercih edilmesi dikkat çekicidir.

Çokkültürlü Eğitim İle İlgili Yapılan Araştırmaların Araştırma Desenine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt probleminde ifade edilen çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmaların araştırma desenine göre dağılımına ilişkin bulgulara Tablo 3’te yer verilmektedir.

Tablo 3. Çokkültürlü Eğitim Araştırmalarının Araştırma Desenine Göre Dağılımı

Araştırma Deseni	n	%
Tarama	57	53,27
Durum	11	10,28
Olgubilim	8	7,47



Derleme	7	6,54
Doküman incelemesi	6	5,60
Fenomenoloji	5	4,67
Tarama ve durum	3	2,80
Deneysel desen	2	1,86
Görüşme	2	1,86
Açıklayıcı tasarım	1	0,93
Eylem araştırması	1	0,93
Yakınsayan paralel desen	1	0,93
Kuramsal analitik araştırma	1	0,93
Açımlayıcı sıralı karma yöntem deseni	1	0,93
Eşzamanlı üçgenleme tasarımı	1	0,93
Toplam	107	100

Tablo 3'te görüldüğü gibi çokkültürlü eğitim araştırmalarının yarısından biraz fazlasında tarama deseni (%53,27) tercih edilmiştir. Daha sonra durum (%10,28), olgubilim (%7,47) ve derleme (%6,54) ve doküman incelemesi (%5,60) desenlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Çokkültürlü Eğitim İle İlgili Yapılan Araştırmaların Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt probleminde ifade edilen çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmaların veri toplama araçlarına göre dağılımına ilişkin bulgulara Tablo 4'te yer verilmektedir.

Tablo 4. Çokkültürlü Eğitim Araştırmalarının Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri Toplama Araçları	n	%
Ölçek	53	49,53
Görüşme formu	19	17,75
Doküman	8	7,47
Ölçek ve görüşme formu	8	7,47
Derleme	7	6,54
Anket	3	2,80
Soru formu	3	2,80
Ölçek ve değerlendirme formu	1	0,93
Ölçek ve açık uçlu sorular	1	0,93
Görüşme formu ve gözlem	1	0,93
Ölçek, odak grup görüşme formu, günlük ve öğrenci ürünleri	1	0,93
Görüşme formu, gözlem formu, günlük, ölçek, dereceli puanlama anahtarı ve hikaye testleri	1	0,93

Senaryolar, dereceli puanlama anahtarı, gözlem formu, görüşme formu ve günlük	1	0,93
Toplam	107	100

Tablo 4'e göre çokkültürlü eğitim araştırmalarının yaklaşık yarısında veri toplama aracı olarak ölçekler (%49,53) tercih edilmiştir. Daha sonra görüşme formu (%17,75) ve dökümanların (%7,47) kullanıldığı görülmektedir. Araştırmalarda tekli ya da çoklu veri toplama araçlarının kullanıldığı görülmektedir. Birden fazla veri toplama aracının kullanıldığı araştırmalarda en çok tercih edilen veri toplama araçları ölçek ve görüşme formudur (%7,47).

Çokkültürlü Eğitim İle İlgili Yapılan Araştırmaların Örneklem Türüne Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt probleminde ifade edilen çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmaların Örneklem türüne göre dağılımına ilişkin bulgulara Tablo 5'te yer verilmektedir.

Tablo 5. Çokkültürlü Eğitim Araştırmalarının Örneklem Türüne Göre Dağılımı

	Örneklem Türü	n	%
Tekli Örneklem Grubu Kullanan Araştırmalar	Öğretmen	35	32,71
	Öğretmen adayı	33	30,84
	Öğrenci	9	8,41
	Akademisyen	7	6,54
	Teorik	7	6,54
	Döküman	7	6,54
	Okul yöneticisi	2	1,86
	Ara Toplam	100	93,44
Çoklu Örneklem Grubu Kullanan Araştırmalar	Okul yöneticisi ve öğretmen	1	0,93
	Öğretmen ve öğretmen adayı	1	0,93
	Öğretmen ve öğrenci	1	0,93
	Öğrenci ve veli	1	0,93
	Döküman ve akademisyen	1	0,93
	Okul yöneticisi, öğretmen ve öğrenci	1	0,93
	Öğretmen, oku yöneticisi ve veli	1	0,93
	Ara Toplam	7	6,51
	Toplam	107	100

Tablo 5 incelendiğinde; çokkültürlü eğitim araştırmalarında büyük oranda (%93,44) tekli örneklem grubu kullanıldığı görülmektedir. Tekli örneklem kullanılan araştırmalar içinde en fazla tercih edilen örneklem grubu öğretmenlerdir (%32,7). Daha sonra öğretmen adayları (%30,84) tercih edilmiştir.



Daha sonra ise öğrenciler (%8,41) ve akademisyenler (%6,54) ile yapılan çalışmalar ve dökümanların kullanıldığı çalışmalar (%6,54) ve teorik çalışmalar (%6,54) gelmektedir. İkili ve üçlü örneklem gruplarının kullanıldığı çalışmaların ise en az oranda (%6,51) tercih edildikleri görülmektedir.

Çokkültürlü Eğitim İle İlgili Yapılan Araştırmaların Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt probleminde ifade edilen çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmaların örneklem büyüklüğüne göre dağılımına ilişkin bulgulara Tablo 6'de yer verilmektedir.

Tablo 6. Çokkültürlü Eğitim Araştırmalarının Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımı

Örneklem büyüklüğü	n	%
0-50	24	22,42
51-100	6	5,60
101-250	20	18,69
251-500	23	21,49
501-1000	17	15,88
1000 ve üzeri	2	1,86
Teorik	7	6,54
Döküman	8	7,47
Toplam	107	100

Tablo 6 incelendiğinde; çokkültürlü eğitim araştırmalarında örneklem büyüklüğü olarak en fazla 0-50 (%22,42) ve 251-500 (%21,49) aralığında en az ise 1000 ve üzeri (%1,86) büyüklüğünde örneklemelerin kullanıldığı görülmektedir.

Çokkültürlü Eğitim İle İlgili Yapılan Araştırmaların Veri Analizine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt probleminde ifade edilen çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmaların veri analizine göre dağılımına ilişkin bulgulara Tablo 7'de yer verilmektedir.

Tablo 7. Çokkültürlü Eğitim Araştırmalarının Veri Analizine Göre Dağılımı

Veri analizi	n	%
Kestirimsel	30	28,03
Betimsel ve kestirimsel	21	19,62
İçerik analizi	17	15,88
Betimsel analiz	17	15,88
Teorik	7	6,54
Betimsel analiz ve içerik analizi	5	4,67
Döküman analizi	2	1,86
Kestirimsel analiz ve içerik analizi	2	1,86

Betimsel, kestirimsel ve içerik analizi	2	1,86
Betimsel, kestirimsel ve tematik analiz	1	0,93
Doküman analizi ve içerik analizi	1	0,93
Kestirimsel ve tematik analiz	1	0,93
Tematik analiz	1	0,93
Toplam	107	100

Çokkültürlü eğitim araştırmalarında veri analiz yöntemi olarak en fazla kestirimsel (%28,03), betimsel ve kestirimsel (%19,62), içerik analizi (%15,88) ve betimsel analiz (%15,88) yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar arasında en az tercih edilen yöntemleri kullanan araştırmalar ise betimsel, kestirimsel ve tematik analiz yöntemlerinin birlikte kullanıldığı araştırmalar (%0,93); doküman analizi ve içerik analizinin birlikte kullanıldığı araştırmalar (%0,93); kestirimsel ve tematik analiz yöntemlerinin birlikte kullanıldığı araştırmalar (%0,93) ve tematik analiz (%0,93) kullanılan araştırmalardır.

Çokkültürlü Eğitim İle İlgili Yapılan Araştırmaların Odaklanılan Temalara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt probleminde ifade edilen çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmaların odaklanılan temalara göre dağılımına ilişkin bulgulara Tablo 8'de yer verilmektedir.

Tablo 8. Çokkültürlü Eğitim Araştırmalarının Odaklanılan Temalara Göre Dağılımı

	Odaklanılan tema	n	%
Tek Temaya Odaklanan Araştırmalar	Tutum	29	27,10
	Görüş	23	21,49
	Algı	16	14,95
	Yeterlilik	5	4,67
	Öğretim programı	4	3,73
	Ders kitabı	4	3,73
	Duyarlılık	3	2,80
	Eğilim	1	0,93
	Değer	1	0,93
	Sosyal hizmet	1	0,93
	Yabancı dil eğitimi	1	0,93
	Öğretim etkinlikleri	1	0,93
	Güçlükler	1	0,93
	Mevcut durum	1	0,93
	Çokkültürlü oyun etkinlikleri	1	0,93
Ara Toplam	92	85,91	
	Değer ve beceri	3	2,80



	Tutum ve yeterlilik	2	1,86
	Tutum ve algı	2	1,86
	Tutum ve görüş	1	0,93
Birden Fazla	Görüş ve yaklaşım	1	0,93
Temaya	Tutum ve inanç	1	0,93
Odaklanan	Algı ve farkındalık	1	0,93
Araştırmalar	Algı ve hazırbulunuşluk	1	0,93
	Farkındalık ve uygulama	1	0,93
	Deneyim, tutum ve inanç	1	0,93
	Sınıf yönetimi, tutum ve yeterlilik	1	0,93
	Ara Toplam	15	13,96
	Genel Toplam	107	100

Çokkültürlü eğitim araştırmalarında en fazla tutum (%27,10) görüş (%21,49) ve algı (%14,95) konularının çalışıldığı görülmektedir. Odaklanılan temaların büyük bölümünde (%85,91) tek konunun çalışıldığı dikkat çekicidir. Birden fazla temaya odaklanan araştırmalar (%13,96) ise az bir orana sahiptir.

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Araştırmada çokkültürlü eğitim ile ilgili çalışmalar analiz edilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Türkiye'de çokkültürlü eğitim alanında yapılan araştırmalar, büyük oranda araştırma makalelerine dayanmaktadır. Lisansüstü düzeyde ve özellikle doktora düzeyinde yapılmış çalışmalar ise sayıca daha sınırlıdır.

Çokkültürlü eğitim alanında yapılan araştırmalar yayın yılına göre incelendiğinde, 2015 yılından itibaren çalışmaların önemli derecede yoğunlaştığı, 2019 ve 2021 yıllarında ise azalma eğilimi gösterdiği görülmüştür. Günay ve Aydın (2015) 2005-2014 yılları arasında Türkiye'de çokkültürlü eğitim alanında yapılan çalışmalarda var olan eğilimi belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada; 2009 yılı itibariyle araştırmaların önemli düzeyde yoğunlaşmış olduğu ve bu tarihten itibaren araştırmaların artma eğilimi gösterdiğini belirtmektedirler. Benzer şekilde 2014-2018 yılları arasında ulusal ve uluslararası veri tabanlarında çokkültürlü eğitim araştırmalarındaki eğilimleri belirlemeyi amaçlayan bir başka araştırmada (Köşker & Erdoğan, 2020) ulusal veri tabanlarında konu ile ilgili yapılan araştırmalarda 2015 yılından itibaren bir artış olduğu; 2000-2018 yılları arasında yapılan bir çalışmada da (Demirdağ & Ünlü Kaynakçı, 2019) bu zaman aralığında bir artış yaşandığı görülmüştür. Araştırmalardaki bu artışın öğretim programlarında yapılan revizyon ve düzenlemelerle paralellik taşıdığı anlaşılmaktadır. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2012 yılı itibariyle müfredatta Kürtçe, Arapça gibi derslere seçmeli dersler kapsamında yer vermesi öğretim programlarında çokkültürlü eğitime yönelik düzenlemelere örnek gösterilebilir. Ayrıca son yıllarda yapılan araştırmalar da öğretim programlarının bireysel ve kültürel farklılıklara dayalı bir anlayışa sahip olduğunu (Şimşek vd., 2019); programların felsefe, amaç ve ilkeler açısından kapsayıcılık içerdiği ve kök değerler bağlamında kapsayıcılığa vurgu yapıldığını

(Koçyiğit & Şimşek, 2019) göstermektedir. Ayrıca öğretim programlarında amaçlar, öğrenme alanları, kazanımlar, değerler ve beceriler boyutunda çokkültürlü eğitim anlayışının yansımalarının yer aldığı (Ulukaya Öteleş, 2020) görülmektedir. Ayrıca ders kitaplarında da özellikle yazılı metinlerde çokkültürlülüğe ilişkin unsurların yer aldığı görülmektedir (Dimici vd., 2018; Bakır & Akcan, 2021).

2011 yılından itibaren Suriye’de yaşanan iç savaş sonucu Türkiye’ye yapılan göç hareketi (Tunca & Karadağ, 2018; Tuncel & Ekici, 2019; Karasu, 2018) ayrıca son yıllarda yaşanan düzensiz göçmen sayısındaki artış (Alakuş & Uzan, 2020; Tepealtı, 2019) Türkiye'nin sosyal yapısında değişikliklere sebep olmuş ve farklı kültürlerin tanınması ve bu yapıya yönelik eğitim sürecine duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Türkiye’ye yapılan göçler sebebiyle yabancı uyruklu birçok öğrenci eğitim kurumlarında eğitim almaktadır. Bu durum eğitim sürecinde mevzuat ve uygulama açısından birtakım değişiklikleri beraberinde getirmektedir. Bu gelişmelerin çokkültürlü eğitim araştırmalarının sayısındaki ihtiyacı ve dolayısıyla artışı etkilediği düşünülmektedir.

Çokkültürlü eğitim konusunda yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine bakıldığında, çalışmaların yaklaşık yarısında nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Literatürde var olan çokkültürlü eğitim araştırmalarına yönelik eğilimi belirlemeye dönük çalışmalar (Günay & Aydın, 2005) da bu çalışmanın incelediği zaman aralığından farklı olmakla birlikte belirlenen zaman aralıklarında çokkültürlü eğitim araştırmalarında nicel yöntemlerin ağırlıklı olarak tercih edildiğini ve nicel yöntemlerin kullanımının yıllar itibarıyla artış eğiliminde olduğunu (Köşker & Erdoğan, 2020) göstermektedir.

Araştırma bulguları konu ile ilgili çalışmalar içinde karma yöntem kullanılan araştırmaların sınırlı olduğunu (%9,34) göstermektedir. Araştırmanın bu sonucu Demirdağ ve Ünlü Kaynakçı (2019)’nın araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Konu alanında karma yöntem araştırmalarının sayısının artırılması çokkültürlü eğitim sürecinde nicel ve nitel araştırma süreçlerinin zayıf yönlerinin telafi edilerek çokkültürlü eğitim ile ilgili deneyim, ihtiyaç ve problemlerin araştırılması yoluyla daha derin ve nitelikli sonuçlar elde edilmesine katkı sağlayabilir. Nitekim Creswell and Planoclarck (2020) karma yöntemin önemini şu ifadelerle dile getirmektedir:

“Karma yöntem araştırması hem nicel hem de nitel araştırmanın zayıf yönlerini telafi eden gücü sağlamaktadır. İnsanların konuştuğu ortam veya bağlamı anlamada nicel araştırmanın zayıf olduğu iddia edilebilir. Bunun yanı sıra katılımcıların görüşleri nicel araştırmada doğrudan duyurulamaz. Üstelik nicel araştırmalarda, araştırmacılar arka planda kalmakta kendilerinin kişisel yanlılıkları ve yorumları nadiren tartışılmaktadır. Nitel araştırma belirtilen bu zayıflıkları telafi etmektedir. Öte yandan araştırmacı tarafından yapılan kişisel yorumlar, bu yorumların sonucunda ortaya çıkan yanlılık ve üzerinde çalışılan katılımcıların sınırlı sayıda olmasından dolayı bulgularını geniş bir gruba genellemedeki zorluklarından dolayı nitel araştırma yetersiz olarak görülmektedir. Nicel araştırmanın bu gibi zayıflıkları olmadığı ileri sürülmektedir. Bu nedenle karma yöntem araştırmalarında bir yaklaşımın güçlü yanları diğer yaklaşımın zayıflıklarını telafi etmektedir” (Creswell & Planoclarck, 2020, s.14).



Çokkültürlü eğitim araştırmalarının yaklaşık yarısında tarama deseni tercih edilmiştir. Daha sonra durum ve olgubilim desenlerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu oran nicel araştırmaların tamamını oluşturmaktadır. Nitel araştırmalarda ise durum ve olgubilim desenleri ağırlıklı olarak kullanılan desenlerdir.

Araştırmaların veri toplama araçlarına göre dağılımı incelendiğinde araştırmaların yarıya yakınında ölçek kullanıldığı görülmüştür. Nicel araştırma yöntemi kullanılan çalışmalarda büyük oranda ölçek tercih edilmiş ve çok az oranda ise anket kullanıldığı görülmüştür. Nitel araştırmalarda ise görüşme formu en fazla kullanılan veri toplama aracıdır. Literatürde farklı zaman dilimlerinde konu ile ilgili yapılan araştırmaları inceleyen çalışma sonuçları da benzer şekilde araştırmalarda yoğunlukla veri toplama aracı olarak anketlerin ve tutum, algı ve görüş belirlemeye yönelik ölçeklerin kullanıldığını göstermektedir (Günay & Aydın, 2005; Köşker & Erdoğan, 2020).

Çokkültürlü eğitim araştırmalarında kullanılan örneklem türü incelendiğinde; araştırmalarda büyük oranda tek örneklem grubunun tercih edildiği görülmüştür. Tekli örneklem grupları içinde en fazla öğretmenlerle ve öğretmen adayları ile çalışılmıştır. Araştırma örnekleminin daha çok öğretmenler ve öğretmen adayları olarak seçilmesinin nedeni eğitim programlarının günümüzde ve gelecekteki uygulayıcıları olarak bu grupların görülmesi olabilir. Tekli örneklem gruplarında öğrenciler ile yapılmış çalışmalar (%8,41) az bir orana sahiptir. Okul yöneticisi ve velilerle yapılan çalışmalar ise son derece sınırlıdır. Araştırma bulgularına benzer şekilde Demirdağ ve Ünlü Kaynakçı (2019) 2000-2018 yılları arasında yapılan çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim araştırmalarında en fazla öğretmen ve öğretmen adayları ile çalışıldığını ifade etmektedirler. Köşker ve Erdoğan (2020), 2014-2018 yılları arasında alanda yapılmış ULAKBİM veri tabanında yer alan çalışmalarda örneklem olarak lisans öğrencilerine odaklanıldığını ve grubun büyük bölümünün eğitim fakültesi öğrencilerinden oluştuğunu belirtmektedirler. Öğrenciler, öğrenci velileri ve okul yöneticisi gibi eğitimin farklı unsurları çokkültürlü eğitimin vazgeçilmez parçalarıdır. Türkiye'de var olan kültürel çeşitlilik ve özellikle son yıllarda ülkenin aldığı göç göz önünde bulundurulduğunda farklı örneklem gruplarının çokkültürlü eğitim süreci açısından durumları, ihtiyaç ve beklentilerinin araştırılması son derece önemlidir.

Çalışmalarda örneklem büyüklüğü 100 ila 1000 aralığında yoğunlaşmaktadır. Bu durum araştırmalarda ağırlıklı olarak nicel araştırma yöntemlerinin tercih edilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. 1000 kişi üzerinde örneklem sayısı son derece azdır. En fazla kullanılan örneklem büyüklüğü 251-500 aralığındadır. Daha sonra 101-250 ve 501-1000 aralığında örneklem sayısı kullanılmıştır.

Araştırmalarda veri analiz yöntemleri incelendiğinde nicel araştırmalar bağlamında genel olarak kestirimsel analizlerin ayrıca hem betimsel hem kestirimsel analizlerin birlikte kullanıldığı çalışmaların benimsendiği görülmüştür. Nitel araştırmalarda ise içerik analizi ve betimsel analizin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Benzer şekilde Köşker ve Erdoğan (2020) yaptıkları araştırmada ulusal ve uluslararası alan yazında konuya ilişkin çalışmalarda nitel analiz bağlamında içerik analizinin baskın olarak kullanıldığı sonucuna varmışlardır.

Çokkültürlü eğitim araştırmalarında en fazla tutum, görüş ve algı konularının çalışıldığı görülmektedir. Odaklanılan temaların büyük bölümünde tek konunun çalışıldığı dikkat çekicidir. Birden fazla temaya odaklanan araştırmalar ise az bir orana sahiptir. Günay ve Aydın (2015)'a göre; 2005-2014 yılları arasında çokkültürlü eğitim ile ilgili çalışmalarda en fazla araştırılmış konular içinde tutum ve bilgi düzeyi yer almaktadır. Köşker ve Erdoğan (2020) ise 2014-2018 yılları arasında yapılan çalışmalarda tutum, görüş ve algı gibi betimsel konulara odaklanıldığını belirtmektedirler. Bu araştırmada ise 2011-2021 yılları arasında yapılan araştırmalar incelenmiştir. Devam eden süre içinde çokkültürlü eğitime yönelik tutumun en fazla çalışılan konular arasında tercih edilmiş durumu devam etmektedir. Çokkültürlü eğitim araştırmalarında konuya yönelik olarak ağırlıklı olarak tutum, görüş ve algı konularının araştırılıyor olması, konunun Türkiye'de henüz uygulama ve deneyim aşamasında olmadığını göstermektedir. Bu durum çokkültürlü eğitimin Türkiye'de henüz yeni gelişme gösteren bir alan olmasıyla açıklanabilir.

Bu araştırma Türkiye'de 10 yıllık bir dönemde çokkültürlü eğitim araştırmalarındaki eğilimleri belirleme yolunda veri sunuyor olmakla birlikte, bazı sınırlamaları bulunmaktadır. Bu çalışma 2011-2021 yılları arasındaki 10 yıllık süreci ve ULAKBİM endeksini ve lisansüstü araştırmaları kapsamaktadır. Çokkültürlü eğitim çalışmalarının daha bütüncül şekilde ele alınabilmesi için uluslararası indekslerde yer alan dergilerdeki çokkültürlü eğitim araştırmalarının da incelenmesi önerilebilir. Çokkültürlü eğitime yönelik zengin içeriğe sahip ulusal ve uluslararası kitaplar farklı yönleriyle ele alınıp incelenebilir. Türkiye'de çokkültürlü eğitim alanında lisansüstü doktora düzeyinde yapılan çalışmaların sayısının artırılması da konu ile ilgili daha kapsamlı ve derin veri sunabilir. Çokkültürlü eğitim alanında uygulamalı ve karma yöntem çalışmalarının eksikliği göze çarpmaktadır. Ayrıca tek örneklem grubu ile yapılan çalışmaların yoğunlaştığı görülmektedir. Araştırmalarda farklı yöntemlerin kullanılması ve örneklem gruplarının çeşitlendirilmesi konuya daha derin ve farklı açılardan yaklaşılmasını sağlayabilir. Çokkültürlü eğitim ile ilgili araştırmalarda belirli konulara odaklanmak ve yalnızca bu konuları çalışmak yerine çeşitli konuların bir arada ele alınması alana önemli katkılar sağlayabilir.

Çıkar Çatışması Beyanı

"Türkiye'de Çokkültürlü Eğitim Alanında Yapılan Araştırmalardaki Eğilimin Belirlenmesi: Bir İçerik Analizi Çalışması" başlıklı makale ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Acar Çiftçi, Y., & Aydın, H. (2014). Türkiye'de çokkültürlü eğitimin gerekliliği üzerine bir çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (33), 197-218.
- Akarçay Ulutaş, D. & Kırloğlu, M. (2020). Sosyal hizmetin gözünden sosyal uyum için bir öneri: çokkültürlü eğitim. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2), 677-698.



- Akhan, O., & Yalçın, A. (2016). Sosyal bilgiler öğretim programlarında çokkültürlü eğitimin yeri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 23-46.
- Alakuş, E., & Uzan, Y. (2020). İnsan ticaretine konu olma potansiyeli bakımından Türkiye'nin Afgan düzensiz göçmen gerçeği. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 92-117.
- Arslan, S. (2016). Çokkültürlü eğitim ve Türkiye: mevcut durum, beklentiler, olasılıklar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(57), 412-428. <https://doi.org/10.17755/esosder.97373>
- Aslan, S. & Aybek, B. (2019). *Uygulama örnekleriyle çokkültürlü eğitim ve değerler eğitimi* (1. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Aydın, H. (2013). A Literature-based approaches on multicultural education. *The Anthropologist*, 16(1-2), 31-44.
- Bakır, K. F. & Akcan, E. (2021). Hayat bilgisi ders kitaplarında yer alan metinlerin çokkültürlü eğitim bağlamında incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(2), 1323-1343. <https://doi.org/10.37217/tebd.970889>
- Bulut, K. (2020). Çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim. İçinde İ. Kozikoğlu (Ed.), *Eğitimde güncel yaklaşımlar* (1 baskı, s.177-198). Pegem Akademi.
- Canatan, K. (2009). Avrupa toplumlarında çokkültürcülük: sosyolojik bir yaklaşım. *Journal of International Social Research*, 1(6), 80-97.
- Castagno, A. E. (2009). Making sense of multicultural education: a synthesis of the various typologies found in the literature. *Multicultural Perspectives*, 11(1), 43-48.
- Ceylan, Y. (2020). *Çokkültürlük ve anadolu aleviliği* (1. Baskı). Astana Yayınları.
- Cırık, İ. (2008). Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (34), 27-40.
- Creswell, J. W. & Planoclarck, V. (2020). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. (Y. Dede ve S. B. Demir, Çev.), (4. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38.. [doi:http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.3412](http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.3412)
- Demirdağ, S., & Ünlü Kaynakçı, F. Z. (2019). Review of research on multiculturalism and multicultural education in Turkey: 2000-2018. *International Online Journal of Educational Sciences*, 11(5), 1-13. <https://doi.org/10.15345/iojes.2019.05.005>
- Dimici, K., Yıldız, B., & Başbay, A. (2018). Bir ingilizce ders kitabının (english file) çokkültürlülük açısından incelenmesi. *Journal of Language Education and Research*, 4(3), 175-200. <https://doi.org/10.31464/jlere.426780>

- Gorski, P. C. (2008). What we're teaching teachers: an analysis of multicultural teacher education coursework syllabi. *Teaching and Teacher Education*, 25, 309-318. Doi:10.1016/j.tate.2008.07.008
- Günay, R., & Aydın, H. (2015). Türkiye'de çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmalarda eğilim: bir içerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 40(178), 1-22. Doi: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2015.3294>
- Karaçam, M. Ş., & Koca, C. (2012). Beden eğitimi öğretmen adaylarının çokkültürlülük farkındalıkları. *Spor Bilimleri Dergisi*, 23(3), 89-103.
- Karasu, M. A. (2018). Türkiye'ye yönelik dış göçler, Suriyeli sığınmacı göçü ve etkileri. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14(1), 21-41.
- Kılıçoğlu, G. (2015). Çokkültürlü eğitim ve öğretim yeterliğine ilişkin teorik bir çözümleme. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama [Journal of Education and Humanities: Theory and Practice]*, 6(11), 79-102.
- Koçyiğit, E., & Şimşek, H. (2019). Kapsayıcı eğitim bağlamında Türkiye'de ortaöğretim programlarında çokkültürlülüğün izleri. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 75-90.
- Köşker, N., & Özgen, N. (2018). Multiculturalism concept and its reflections on education: The case of Turkey. *Review of International Geographical Education Online*, 8(3), 571-600. <http://www.rigeo.org/vol8no3/Number3winter/RIGEO-V8-N3-9.pdf>
- Köşker, N., & Erdoğan, E. (2020). Trends in multicultural education research: a five-year content analysis of Turkish and ERIC databases. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 8(1), 48-60. Doi: <http://dx.doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.8n.1p.48>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). Yabancılar yönelik eğitim öğretim hizmetleri genelgesi. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf> adresinden 02.03.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). Milli eğitim bakanlığı 2019-2023 stratejik planı. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_11/22154626_Milli_EYitim_BakanIYYY_2019-2023_Stratejik_PlanY.pdf adresinden 02.03.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Polat, İ., & Kılıç, E. (2013). Türkiye'de çokkültürlü eğitim ve çokkültürlü eğitimde öğretmen yeterlilikleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 352-372.
- Sultana, Q. (1994). Evaluation of multicultural education's understanding and knowledge in freshman level preservice. *Annual Meeting of The Mid-South Educational Research Association*. ERIC Digest ED 1174138131262. (<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED389672.pdf> adresinden 02.05.2021 tarihinde alınmıştır)
- Şimşek, H., Dağıstan, A., Şahin, C., Koçyiğit, E., Dağıstan Yalçınkaya G., Kart, M. & Dağdelen, S. (2019). Kapsayıcı eğitim bağlamında Türkiye'de temel eğitim programlarında çokkültürlülüğün izleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 177-197. Doi: 10.31592/aeusbed.563388



- Tepealtı, F. (2019). Avrupa Birliği'ne yönelik Türkiye geçişli (transit) göç hareketleri ve Türkiye'nin düzensiz göçle mücadelesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(41), 125-140. <https://doi.org/10.17295/ataunided.548941>
- Tunca, H. Ö. & Karadağ, A. (2018). Suriye'den Türkiye'ye göç: tehditler ve fırsatlar. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 28(2), 47-68.
- Tuncel, G., & Ekici, S. (2019). Göçün siyasal etkisi: Suriyeli göçmenlerin Türkiye siyasetine etkisi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 48-72. <https://doi.org/10.20493/birtop.648831>
- Ulukaya Öteleş, Ü. (2020). 2018 sosyal bilgiler öğretim programına çokkültürlü eğitimin yansımaları. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 16(3), 500-516. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.701866>
- UNICEF. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar. <https://www.unicef.org/turkey/media/5361/file/Türkiye'deki-Suriyeli-Çocuklar-Bilgi-Notu-Ocak-2017.pdf> adresinden 02.03.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Yazıcı, F. (2015). *Azınlık okullarında tarih eğitimi ve çokkültürlülük* (1. Baskı). Yeni İnsan Yayınevi.

Extended Abstract

Introduction: Nowadays, many people who have different cultural characteristics in a social structure live together in the same geography. As the sources of cultural diversity in the social structure change, it is inevitable that people who have different cultural characteristics will live together. Today, this has brought about the notion of multiculturalism.

When multiculturalism was evaluated in terms of Turkey, an extensive cultural diversity emerged. Thus, Turkey has provided living space for many different cultures for centuries and it is also a country that various ethnicity where cultures live together in different and similar periods of time. It is inevitable that various education policies are developed for the educational needs of this social structure. In Turkey, it is seen that new approaches have been brought to the education process in order to meet the education needs of people who have different ethnic origins and endeavor to live in a healthy culture together. One of these approaches is the sense of multicultural education.

In Turkey, especially in recent years, it has been seen that various implementations have been made for multicultural education. Apart from practical studies about this subject, scientific research at the academic level is vitally important in terms of the development of the field. In Turkey, academic level studies are extremely important for learning about policies and practices of multicultural education. Being evaluated the research in the field, being determined the scope and focus of the studies, being known the research trends are considered as significant in terms of being pressed into service practical measures, being developed the education policies, and being wised the studies that will be done in the field. Based on this importance, in this study, it was aimed to comprehensively evaluate studies related to multicultural education by making a general review and determining the tendency that the field studies have shown in the last ten years.

Within this framework, the research problem was stated with the question "What is the current situation of studies related to multicultural education in Turkey?" Within the framework of the research problem, it was aimed to determine the distribution of multicultural education research according to the publication type,

publication year, research methods, research design, data collection tools, sample type, sample size, data analyses, and focused themes.

Method: This research was planned as a descriptive content analysis study to examine the research systematically in the field of multicultural education in Turkey. "Descriptive content analysis comprises systematic studies that include the evaluation of studies on a particular subject and the evaluation of trends and research results in descriptive dimension. In other words, qualitative and quantitative studies, which are conducted independently, are examined and organized, and general trends that are in the field, are determined. Thus, the general tendency for researchers who study or want to study in this field can be shown" (Çalık & Sözbilir, 2014, p.34). In this study, the general research that was conducted in the field of multicultural education in the last ten years in Turkey was determined by way of descriptive content analysis.

Journal articles and postgraduate theses related to multicultural education, which were conducted in Turkey, written in Turkish, and scanned in the ULAKBİM database, were included in this research. In total, 107 studies were analyzed. The general characteristics of the studies were analyzed with the follow-up form that was developed by the researcher within specific criteria. In data analysis process, descriptive content analysis was used. Examination of these studies was extended over a long time period in order to avoid any mistakes in the data analysis process. For coding reliability, the analysis was repeated about a month after the data analysis and it was determined that the coding showed consistent substantially in both analyses.

Conclusion and Discussion: Research in the field of multicultural education in Turkey, is based on the research articles' substantially. Studies conducted at the postgraduate level, and especially at the doctorate level, were more limited in number. Research in the field of multicultural education has intensified significantly since 2015. It is understood that this increase in research is in parallel with the revisions and arrangements made in the curriculum. When the research methods of studies on multicultural education were analyzed, it was seen that quantitative research methods were used in about half of the studies.

The research findings showed that among the studies related to the subject, studies using mixed methods were limited. Increasing the number of mixed methods research studies about the subject may contribute to deeper and more qualified results by compensating for the weaknesses of the quantitative and qualitative research processes through the searching experience, and the needs and problems related to multicultural education in the multicultural education process. A raster pattern was used in about half of the multicultural education studies examined. This rate constituted all of the quantitative studies. In qualitative research, case and phenomenology patterns are mainly used.

When the distribution of the studies according to the data collection tools was examined, it was seen that scales were used in almost half of the studies. In the studies in which the quantitative research method was used, scales were used substantially, but it was seen that questionnaires were used slightly. In qualitative research, the interview form is the most used data collection tool. When the sample type that is used in multicultural education research was examined, it was seen that a single sample group was mostly used in the studies. Within the single sample groups, it was mostly used with teachers and prospective teachers. It was seen that their attitudes, opinions, and perceptions were mostly studied in multicultural education research. This can be explained by the fact that multicultural education is a newly developing field in Turkey.

